

ENRIC FINKE HISPANISTA

Potser el mot més gràfic per a caracteritzar la importància científica de Finke, fóra el de *reconqueridor*. Tot historiador, consagrat a refer el passat, mereix aquest nom: i hi haurà historiadors fins a la fi dels temps, ja que la força de treball per moit intensa que sigui no aconseguirà mai la plenitud d'aquesta reconquesta immensa del temps fugisser. L'edició de les fonts i la seva exposició han ocupat milers d'historiadors. Enric Finke, però, és potser un dels darrers conqueridors de gran volada en la manera de concebre i de conduir el seu treball. El seu mèrit no consisteix precisament a haver remogut molts arxius, petits i mitjans, i gairebé tots els grans del centre i oest d'Europa, i d'haver-ne editat documents en una sèrie de volums. Tot això ho havien fet i continuaran fent-ho encara molts historiadors. Finke, però, sabé esguardar i veure l'Edat Mitjana amb ulls medievals, si val la paraula. Amb penetrant mirada sabé copsar les idees directrius de la susdita edat i per això en les seves investigacions, sense deixar de banda la història provincial o nacional, cercà de posar en relleu principalment ço que tenia caràcter universal.

El món de l'Edat Mitjana — a desgrat de les escissions — constituí una unitat. Finke va recollir amb paciència i va elaborar amb destresa que no es troben fàcilment aquells materials ignorats dels arxius que tenien una valor immediata per al coneixement de les estretes relacions de la cultura occidental.

Si vingué a la península, no fou pas a escriure la història de Catalunya o de tot Espanya — convençut com estava que aquesta tasca s'havia d'acomplir pels nostres historiadors — sinó per a lligar el passat i present d'Espanya amb el passat i present dels altres pobles: per a canalitzar teòricament la influència, que els regnes hispànics exerciren en aquella època dintre el marc del món conegut. En la seva autobiografia diu ell que fàcilment hauria pogut doblar el nombre de volums dels *Acta Aragonensia*, si no hagués destriat i descartat el material estric-

tament hispànic, que no es referia directament al seu objectiu: essencialment la història del món.

Aquest és el secret del seu mètode i del seu èxit: Karl Hampe en la seva Història de l'Edat Mitjana (a. 1921), pogué dir sense exageracions: "La dècada anterior a la guerra s'enriqueix amb tresors extraordinaris, que H. Finke ha trobat en l'Arxiu de la Corona d'Aragó." Finke, però, àdhuc sense l'arxiu de Barcelona, hauria estat una glòria de la ciència, com l'Arxiu de Barcelona hauria gaudit de fama mundial sense les revelacions de Finke. Però el fet és que Espanya i Finke s'han trobat, i s'han avingut per donar-se mútuament el millor que posseïen.

¿Com vingué Finke a la nostra terra?

El seu terror és la contrada petita, llunyana, de Krechting, vora Münster (Westfàlia) on nasqué el 13 de juny de 1855. Esdevingué professor a la universitat de Münster, capital de la seva província. L'any 1899 canvià el lloc de professorat per Freiburg i.B., entre altres raons, perquè des d'aquí podia traslladar-se amb avinentesa al terreny predilecte d'investigació.

Des que elaborà la seva tesi doctoral (núm. 1)*, s'havia ocupat del Concili de Constança i des de l'any 1880 al 1890 visità sovint Itàlia i els seus arxius. El concili, que va fulminar la destitució del papa aragonès Pere de Luna o Benet XIII, i en el qual la Corona d'Aragó va representar un paper tan important, l'havia d'empènyer cap a l'estudi de les nostres coses. Això es veu ja en el primer treball, sobre el Concili que publicà el 1889, amb edició simultània de documents hispànics (número 2). El mateix any va extractar de la Biblioteca Nacional de París el Tractat de St. Vicenç Ferrer sobre el Cisma d'occident¹.

De llavors ençà s'ha preocupat amb escreix d'aquest Sant Personalment no ha escrit més que curts treballs sobre la vida del gran valencià (n. 8, 37, 44, 49) i ha deixat per als novells investigadors el goig de descabdellar-ne les grans exposicions².

* Aquests números fan referència als de la bibliografia que donem al capdavant.

¹ Vegeu: *Römische Quartalschrift* 33(1925)150.

² MAX FREIHERR VON DROSTE, *Die Kirchenpolitische Tätigkeit des hl. Vicente Ferrer*. Diss, Freiburg i Br., 1903. — P. SIGIMUND BRETTE, *San Vicente Ferrer und sein literarischer Nachlass* Munster i.W., 1924.

A més del concili de Constança, l'atreien cap als Pireneus altres estudis. En publicar-se el VI volum de la *Història dels Concilis*, d'Hefele, va cridar l'atenció sobre les falles d'aquest recull, i a continuació va publicar un llibre de complementos al susdit volum, que conté dades interessants sobre els concilis provincials d'Espanya. Els nombrosos i propis concilis provincials hispànics i sínodes diocesans varen impressionar-lo tant, que amb freqüència en sosté la importància i fa vots perquè els nostres investigadors es decideixin a emprendre la gran tasca que suposa l'edició de les fonts i la presentació d'aquells concilis i sínodes. Ell mateix n'ha aplegat molta cosa nova en els seus tres volums dels *Acta Aragonensia*.

La inquisició fou un altre tema que no perdia de vista. L'any 1892 publicà els seus estudis sobre la història de la Inquisició (núm. 5). La història global de l'Edat Mitjana, té una organització interna tan interdependent, que no és possible de prescindir d'Espanya en estudiar altres dominis. Refermà la seva convicció en el transcurs dels debats violents sostinguts amb Karl Lamprecht (núm. 9) el qual no havia estat prou just en la seva Història de l'Edat Mitjana.

Enric Finke vingué personalment la primera vegada durant la primavera del 1893. Tenia com a objecte principal l'estudi del Concili de Constança.

L'any 1893 publicà un esbós de la història d'Espanya a l'època del Concili (núm. 6). Tres anys més tard aparegué el vol. I dels *Acta Concilii Constanciensis* (núm. 7) que contenia documents extrets de l'arxiu de la Corona d'Aragó, a Barcelona. Passaren tres dècades abans no quedés enllestida tota l'obra. Els volums III i IV foren confeccionats principalment amb materials hispànics. Molt abans d'imprimir-se ja havia estat elaborada per l'escola Finke una part dels materials, per exemple el tema: "Espanya i el Concili de Constança" presentat ja el 1896 per Bernhard Fromme. A desgrat de treballs parcials nombrosos sobre el Concili, hom espera que de la gran obra es treguin els més importants resultats. Potser el professor vienès Johannes Hollensteiner i el jove historiador de l'Església Carles August Fink, sortits ambdós de l'escola de Finke, respondran a les ànsies de veure l'obra lliurada al públic. Quedaran encara moltes

qüestions especials que han d'ésser resoltes per investigadors de casa nostra.

L'any 1901 Finke retornà a Espanya per segona vegada. Espantat davant l'amplada de la tasca empresa, va suggerir la creació a Espanya d'un Institut alemany, que va semblar massa precipitada: i després proposà, des del suplement de la "Münchene Allgemeine Zeitung", la fundació d'un centre d'investigació històrica alemanya a París i que des d'allí hauria irradiat recerques a Espanya (núm. 10). Les institucions científiques alemanyes a Madrid, Sevilla i Barcelona realitzaren amb escreix aquest projecte: hi intervingué Finke i hi contribuí la Görresgesellschaft (núm. 55), de la qual és ell digne president

Finke mateix, parlant del període que comença amb el 1901, deia (núm. 35): "Des de llavors i abans de la guerra he fet més d'una dotzena de voltes el camí de Barcelona per Mulhouse i Lió; aprofitant les vacances universitàries, per curtes que fossin; en el transcurs d'un any vaig fer quatre viatges: generalment parava a Barcelona; poques vegades vaig arribar fins a Madrid; a Mallorca vaig ésser-hi el 1912... El mòbil foren les troballes sorprenents que podia fer a Barcelona a l'Arxiu de la Corona. De troballes ja no se'n fan en el nostre Arxiu, em deia un dia l'honorable director d'aquest arxiu, l'últim de la dinastia dels Bofarull, que regiren l'Arxiu durant un segle; i, en canvi, quina troballa no se m'hi esperava! Entre les Actes de Constança hi jeia el fragment d'un dietari del temps de Bonifaci VIII."

Va lliurar al *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras* de Barcelona, llavors de recent fundació, per al primer número — en el qual col·laboraren també els celebrats historiadors catalans i aragonesos Joaquim Miret i Sans, Francesc Carreras i Candi, Andreu Giménez Soler i J. Mas i Domènech, — una nota sobre el gloriós metge i teòleg català Arnau de Vilanova al palau de Bonifaci VIII (núm. 11), i amb una pintura deliciosa del susdit papa, anuncià des del suplement de la "Münchene Allgemeine Zeitung" (núm. 12) la pròxima aparició del seu llibre: "Aus den Tagen Bonifaz VIII". Aquesta obra (número 13), rica per la col·lecció de documents i vivent en l'exposició, ha originat no poques investigacions dintre i fora d'Alemanya.

Finke deixà que la seva escola explotés el tema, i a compte propi no publicà més que unes memòries sobre Bonifaci (número 14) i el seu gran contrincant Felip el Bell de França (número 17); i amb col·laboració de Mercedes de Ballesteros va redactar un treball sobre Roma després de la mort del papa poderós (núm. 34).

L'any 1907 va assolir Finke la plenitud d'home i de savi: d'ell aparegueren aquest any els dos volums sobre la decadència de l'Orde del Temple (núm. 18), i altres dos volums dels *Acta Aragonensia* (núm. 19). En aquells volums sobre els Templers salvà amb material hispànic l'honor d'aquesta Orde i pogué justificar els seus resultats contra l'ofensiva de l'historiador Hans Prutz (núm. 21). Els *Acta Aragonensia* han obtingut elogis extraordinaris en moltes llengües³. Són una manifestació esclatant de la plenitud magistral de Finke. En la introducció fa una exposició orientadora dels registres i de la Cancelleria dels Reis d'Aragó. El complement d'aquest treball demanaria molt temps i moltes mans. Amb predilecció especial volgué que se n'ocupés la seva escola. No és per atzar, que el mateix any va fundar amb alguns col·legues una nova sèrie històrica (n. 20), puix que hi han aparegut, en gran part, les dissertacions que procedien dels *Acta Aragonensia*. Finke està tan saturat de la nostra història, que ara en la resta de treballs — principalment sobre “La dona a l'Edat Mitjana” (núms. 25 i 26), “L'imperialisme mundial i el ressorgiment dels nacionalismes a les darreries de l'Edat Mitjana” (núms. 24 i 32), “L'Estat i l'Església abans de la Reforma”, i sobre “El gran Cisma” (número 56) — com abans, o li han estat suggerits per materials hispànics, o els materials hispànics li han despertat nous pensaments i li han obert horitzons més amples. En la investigació sobre Dant remarca expressament aquesta dependència: “L'arxiu de Barcelona condicionà també els meus estudis sobre el Dant. Havia llegit molt sovint Dant durant els meus sojorns a Itàlia. Després d'haver-lo perdut de vista, va revenir-me a la memòria i ara m'hi romandrà per sempre. És que el Dant honorà molt Jaume II, Frederic de Sicília, i la seva mare Constan-

³ Esmentem només la recensió signada per A. Rubió i Lluch a l'*Anuari Inst. Est. Catalans* (1908)588-595.

ça, la filla de Mamfred. Felip el Bell i els papes de la seva època són actors de la Divina Comèdia. Sobretot, però, hi ha la història d'aquella figura, que Dant recorda amb tendresa en el cant VIII del Purgatori: "Digues a la meva Giovanna, que pregui sovint per mi", que em sortia tan sovint en les correspondències epistolars estudiades a Espanya, que m'havien d'empènyer a intensificar els estudis sobre el Dant. Allí varen començar a desenrotllar-se les meves lliçons i la conferència que vaig donar a Strasbourg el 1909 sobre Dant historiador (número 24). No havia estat mai sondejada la qüestió de saber com elaborà Dant els materials històrics. Altra volta, l'any centenari del Dant, el 1921, vaig dissertar àmpliament sobre el que és i què significa per nosaltres el Dant" (núm. 32).

El contacte científic amb Catalunya va moure Finke a estudiar amb entusiasme l'art i la literatura catalana de finals de l'Edat Mitjana (núms. 23 i 27) de la importància dels quals dona una prova tan convincent l'original recull de documents del seu amic Rubió i Lluch.

Amb joia seguia també el renaixement de la ciència històrica hispana. Repetides vegades n'ha parlat expressament i n'ha donat judicis crítics en revistes alemanyes (núms. 22, 27 i 29). Podia parlar-ne amb coneixement de causa, ja que ell mateix era membre actiu d'aquest ressorgiment.

Després de la guerra va reprendre els viatges agradables cap a Barcelona. En un curiós itinerari de viatge (núm. 41), ha recollit els pensaments que li desvetllava durant el trajecte la vista de les antigues ciutats centres de cultura.

Reportem un fragment d'aquestes descripcions: "Perpinyà! Comença el país fronterer. Ja no es veu la inquieta vivor i el parlar cridaire de bona part dels francesos. Fisonomies serioses, gairebé extàtiques, parlar català. Vaig dirigir una pregunta a un jove en francès; em comprengué amb dificultat: vaig barrejar paraules castellanques i catalanes i va respondre en català. Vaig quedar atònit, quan en reprendre el tren, vaig sentir dringar entre els seus llavis el "Gute Nacht", molt clar. Durant la guerra havia estat presoner molts anys al Palatinat.

"S'aixeca, dintre la nit de lluna, amb els seus blocs massissos, la catedral; segles enrera no solament fou la casa de Déu ans també la fortalesa, la protecció contra els pirates àrabs. Per-

pinyà visqué dies de glòria. Durant un temps fou residència d'una dinastia secular: Mallorca, l'illa, i el territori ferm de Perpinyà formaren l'element principal d'aquell regne sorgit de sobte per afavorir el fill segon d'un monarca i desaparegut no sense tràgiques lluites contra la mare pàtria. Els seus reis són oblidats; el nom, però, d'un dels seus súbdits ressona encara al nostre temps, o més ben dit, el seu ressò vibra molt potent: Ramon Llull, el gran filòsof, poeta i màrtir: els catalans exalcen el literat que creà una novel·la de gran volada i poesies harmòniques: l'escola Bäumker ha fet reviure els seus pensaments filosòfics⁴. L'últim rei acabà engabiàt, l'última reina va contreure matrimoni amb un mercenari alemany, senyor de Reischach; i un dels dos fills, del qual el pare havia de demostrar la procedència, arribat a terres alemanyes fou assassinat, durant el Concili de Constança a Gaienhofen, vora el llac de Constança. Destí dels homes! Un comte de Reischach va aixecar-se el 1869 com a pretendent de la corona d'Espanya, basat en el títol de parentiu.

"Els pensaments fan via cap a l'illa tranquil·la: Després d'una desagradable travessia per mar, havia arribat a Mallorca, a últims de maig de 1912, acompanyat del jove savi, l'intelligent Ludwig Klüpfel. Salutació de la ciutat; un article vibrant homenatjà l'arribada dels dos afortunats homes de ciència. Una fantàstica nit de lluna sobre la terrassa del castell de Jaume I, una excursió a través dels camps mig segats, una visita a l'estimat cervantòfil Isidre Bonsoms, a la sala de visites de la Cartoixa de Valldemosa, arranjada amb el seu gust delicadíssim, són records que no s'esborren de la memòria...

"En el temps del gran Cisma, hivern de 1415, fou Perpinyà escenari d'una lluita que tingué repercussions en la història mundial: d'Alemanya hi acudí Segimon amb nombrosos enviats del Concili de Constança, arquebisbes i bisbes; vingueren d'Espanya amb vaixells l'ultra-octogenari papa amb el col·legi de cardenals, el rei Ferran d'Aragó, greument malalt, amb el seu fill Alfons, les dames reials i gran nombre de savis. Aquí s'entaula la lluita per a doblegar Benet XIII; ell, però, no volgué renunciar al papat i sobtadament sortí d'amagat i va

⁴ Finke mateix en els *Acta Aragonensia* publica diversos documents sobre Llull; el seu deixeble Gottron n'ha publicat molts treballs.

deixar la vila. La conseqüència fou el pacte de Narbona i la substracció d'obediència al papa.

"Hom arriba a la frontera espanyola al matí. Per més vegades que hagi revifat la imatge d'aquella nit, sempre actua amb la seva força antiga: tronador travessa el tren les muntanyes esquinçades, túnel darrera túnel, i de sobte, com rastre de llum d'una estrella que s'amaga, poblets que neden entre les muntanyes, banys primitius i després en la plana, un moment, el mar que es mou i canta i desapareix: damunt de tot la lluna fàtua lluitant amb els primers raigs del sol naixent, que desclou llunyanies i llança milers de perles llampegants als ulls admirats. I a mà dreta, en desaparèixer el mar, s'aixequen els cims nevats del Pirineu, lleugerament envermellits sota la primera besada del sol.

"Catalunya! Quedo rejuvenit i m'hi sento immediatament com al meu terror. Em sembla que no tingui més que trenta anys... El parlar català — encara que n'entengui poca cosa i difícilment — com ressona confiadament en les meves orelles; les grans figures de pagesos, de rudes faccions, em recorden les dels camps de Münster. Conegudes em són les antigues ciutats: allà Figueres, ací Girona, que ja havia saludat des del tren sense trepitjar els seus carrers: hi recordo la història dels dies de Bonifaci VIII; sé que a Figueres tingueren lloc les bodes d'un rei, que condicionaren la història internacional durant un segle; sé que a Girona abans d'ésser la brava defensora contra Napoleó fou una ciutat episcopal florent i un centre de cultura. El rieró, actualment assecat, les vores del qual floreixien amb lliris blaus, em recorda amb melancolia, que l'any 1913 el Doctor Klüpfel va ofegar-se amb cotxer i cavall en un de semblant, potser en aquell mateix, sobtat per la furiosa tempesta, quan anava a visitar les runes de l'antiga Emporium que jueu vora el mar.

"¿No apareix momentàniament a l'altre costat el Montserrat de múltiples agulles, la muntanya que estoja un dels santuaris més famosos del món i en la solitud del qual vaig dialogar amb un dels seus habitants el dia de Pasqua del 1901?

"Crec conèixer la regió i els seus habitants; i em crec capaç de donar-ne un judici, a desgrat d'haver passat l'any i mig — que sumen les meves repetides estades — gairebé sempre

dintre el silenciós recinte d'un arxiu, enmig de tresors incalculables. Els fragments del dietari em revelaven allí el vertader caràcter de Bonifaci VIII; allí vaig conèixer l'ésser més afortunat del 1300, la Giovanna de Dante, allí se'm va descloure la significació político-religiosa del Concili de Constança, allí vaig viure joioses hores fent descobertes, hores que compto entre les més felices de la meua vida."

Cada nova estada de Finke al nostre país, fou més fecunda per a la investigació. D'aquesta manera pogué acabar, el 1922, el 3.er volum dels *Acta Aragonensia* (núm. 31), la introducció del qual fou traduïda parcialment al català (núm. 46), i al 1923, 1926 i 1928 un volum per cada any respectivament dels *Acta Concilii Constanciensis* (núms. 33, 40, 42). La important publicació i exposició dels materials sobre "Espanya i el gran Cisma", podrà aparèixer dintre de poc.

No solament les edicions de fonts, sinó també nombroses exposicions sobre la nostra història, revelen una activitat mai decreixent del mestre, ara octogenari. No passa any que no l'enriqueixi amb nous treballs. Per veure-ho només cal esguardar l'adjunta bibliografia (núm. 36 i ss.)

El 1925, per al primer volum dels nostres *Analecta Sacra Tarraconensia*, va escriure Finke una bella síntesi sobre les relacions entre l'Església i l'Estat a Catalunya durant l'última meitat de l'Edat Mitjana (núm. 36), i el 1928, de la seva escola, envià a Barcelona l'historiador i canonista Joan Vincke per a ampliar i reformar les bases del tema; la finalitat era altra volta de donar un sentit universal a la història, i sobre aquesta qüestió sabia que l'arxiu de Barcelona, al costat del del Vaticà, era el més ric del món. La ploma de Vincke ha produït nombrosos treballs de totes dimensions ⁵ i el seu recull de documents està imprimint-se per a formar part de la Biblioteca històrica de la Biblioteca Balmes.

D'una manera semblant, Fritz Baer ha recollit els documents sobre els jueus d'Espanya dels segles medievals; el primer volum, que tracta dels jueus en terres de la Corona d'Aragó, fa uns anys que fou publicat ⁶.

⁵ Especialment el primer volum ja publicat: *Staat und Kirche in Katalonien während des Mittelalters*. I., Münster 1931.

⁶ *Die Juden in christlichen Spanien. I. Aragon und Navarra*. Berlin 1929.

Finke ha proposat moltes vegades l'exploració de sectors anàlegs: el dels àrabs dins l'Espanya catòlica de l'Edat Mitjana, els *Usatici* de Barcelona, i l'essència del feudalisme català — del qual hom no hauria d'accontentar-se amb la publicació del “*liber feudorum*” sinó que s'hauria de seguir el desenvolupament durant els segles a base de la documentació dels registres, — la història de l'economia catalana, la història de l'administració estatal sota la Corona d'Aragó. Ningú, però, no pot emprendre temes semblants si no està decidit a sacrificar-hi una sèrie d'anys de treball metòdic. La reunió de documents sobre les relacions entre els regnes àrabs i la Corona d'Aragó l'havia emprès el malaguanyat professor de la Universitat de Madrid Gaspar Remiro; els materials per ell arreplegats són ara a la Biblioteca Balmes que espera poder aprofitar-los. ¿Qui donarà el goig a Enric Finke i li posarà sobre la taula aquest treball especialment important i meritori?

Àdhuc als darrers anys, Finke, amb una frescor admirable, i repetides vegades, ha pres part activa en conferències i congressos d'història. A finals de novembre de l'any 1929, al Congrés internacional d'història tingut a Barcelona amb ocasió de l'Exposició mundial, va dissertar sobre les relacions diplomàtiques del temps de Jaume II; el dia 18 de juny de 1930 va parlar a Münster sobre els fonaments político-històrics de l'Estat espanyol modern; a l'Acadèmia de la Història de Madrid va descabdellar, el 10 d'abril del 1931, el tema de les noves directrius de la investigació històrica.

Notem, de passada, que Finke ha estat objecte a Espanya de nombrosos i extraordinaris honors que tenia ben merescuts, no solament per la tasca científica acomplerta, sinó també pel seu amor i devoció a la nostra terra i als seus fills.

El nostre tema no queda esgotat amb aquesta narració curta i esquemàtica presentació de les obres de l'autor. Hi manquen nombrosos elements. En primer lloc les investigacions de la Görresgesellschaft que Enric Finke edita en dues sèries. De la seva vàlua en donen una idea les recensions publicades en el vol. X dels *Analecta Sacra Tarraconensia* i en moltes revistes d'altres terres. Un altre complement n'és l'escola de Finke, presa en el doble sentit estricte i ample de la paraula. Enric Finke ha conduït uns 200 alumnes al Doctorat, que en gran

part han deixat dissertacions elaborades amb material hispànic. Entre ells s'escau també un connacional. Amb sentit més ampli, pertanyen a l'escola de Finke molts altres que participaren als seus Seminaris, o que àdhuc ací assistiren a les seves conferències, o que entraren en contacte amb ell sobre qüestions científiques. No ens estenem més sobre aquest aspecte de l'activitat de Finke, perquè aquest tema serà explanat en un fascicle extraordinari d'homenatge en la revista *Zurita*, de Saragossa.

Finalment hi mancava l'últim complement que engloba tota la personalitat de Finke; la seva relació amb Catalunya i els espanyols nuada amb entranyable i mútua confiança. Ell mateix ho declara agraït en la seva autobiografia. La coronació del meu treball "hauria estat impossible, si, desconfiada de la meua lleialtat incondicional, la direcció de l'Arxiu no m'hagués permès la més lliure utilització dels seus fons: una sort com aquesta, a l'estranger sobretot, no la té l'investigador més que una vegada cada centúria ..."

BIBLIOGRAFIA HISPÀNICA DE FINKE

1. - *König Sigismunds reichstädtische Politik 1414 bis 1418*. Diss. Tübingen 1880, 130 pàgs.
2. - *Forschungen und Quellen zur Geschichte des Konstanzer Konzils*. Paderborn 1889, v-347 pàgs.
3. - *Die Neubearbeitung des 6. Bandes von Hefeles Konziliengeschichte a Literarischer Handweiser*. Münster 1891 n. 513 col. 577-584.
4. - *Konzilsstudien zur Geschichte des 13. Jahrhunderts. Ergänzungen zu Hefele-Knöpfler, Konziliengeschichte Bd. 5 u. 6*. Münster 1891, VII-123 pàgs.
5. - *Studien zur Inquisitionsgeschichte a Römische Quartalschrift* 6(1892)190-208.
6. - *Zur spanischen Kirchengeschichte der Jahre 1414 bis 1418 a Römische Quartalschrift* 7(1893)165-179.
7. - *Acta Concilii Constanciensis*, I, Münster 1896, 424 pàgs.
8. - *Die kirchenpolitische Tätigkeit des hl. Vinzenz Ferrer a Historisches Jahrbuch* 17(1896)23-38.
9. - *Die kirchenpolitischen und kirchlichen Verhältnisse zu Ende des Mittelalters nach der Darstellung K. Lamprechts*. 4. Supplementheft der *Römischen Quartalschrift*, Roma 1896, VIII-136 pàgs.

10. - *Historische Institute. Beilage zur Allgemeinen Zeitung*, München 1901, n. 190 p. 5-7.
11. - *Arnaldo Villanova en la corte de Bonifacio VIII a Bol. R. Acad. B. Letras de Barcelona* 1(1901/02)24-25.
12. - *Die Persönlichkeit Bonifaz' VIII*. Beilage zur *Allgemeinen Zeitung*, München 1902, n. 49.
13. - *Aus den Tagen Bonifaz' VIII* [Vorreformationsgeschichtliche Forschungen II] Münster 1902, 296 pàgs.
14. - *Bonifaz VIII a Hochland*, München-Kempten 1903, 9-19.
15. - *Bilder vom Konstanzer Konzil* [Neujahrsblätter der Badischen Historischen Kommission, Neue Folge VI]. Heidelberg 1903, 98 pàgs.
16. - *Die Ehe Konrads von Reischach mit der letzten Königin von Mallorca a Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins*, Neue Folge 19(1904)265-283.
17. - *Zur Charakteristik Philips des Schönen. Mitteilungen des Institus für österreichische Geschichtsforschung* 26(1905) 201-224.
18. - *Papsttum und Untergang des Templerordens*. 2 vols. [Vorreformationsgeschichtliche Forschungen Bde. 4 und 5] Münster 1907.
19. - *Acta Aragonensia*, I-II, Berlin u. Leipzig 1907, CLXXX-976 p.
20. - *Abhandlungen zur mittleren und neueren Geschichte*, Leipzig u. Berlin 1907 ss. 76 vols. publicats.
21. - *Professor Hans Prutz und die Templerkatastrophe*. Beilage zur *Allgemeinen Zeitung*, München 1908, n. 48, p. 380-382.
22. - *Die katalanische Renaissance a Internationale Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik* 4(Berlin 1910)209-220.
23. - *Die Beziehungen der aragonesischen Könige zur Literatur, Wissenschaft und Kunst in 13. und 14. Jahrhundert a Archiv für Kulturgeschichte* 8(1910), i en traducció catalana de J. Rubió Balaguer: *Relacions dels Reys d'Aragó ab la literatura, la ciencia y l'art en els segles XIII y XIV a Estudis Universitaris Catalans* 4(1910)66-80.
24. - *Dante als Historiker a Historische Zeitschrift* 104(1910) 473-503.
25. - *Die Stellung der Frau im Mittelalter a Internationale Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik* 4(1910) 1243-1258; 1285-1302.
26. - *Die Frau im Mittelalter*, Kempten und München 1913, XII-190 pàgs.; *La mujer en la Edad Media*. Trad. del alemán

- por R. Carande Thovar. Madrid. Revista de Occidente ! 183 págs. (Historia breve, n. III). 1926.
27. - *Das Aufblühen der Geschichtsforschung in Spanien* a *Historische Zeitschrift* 93(1914)70-82.
28. - *Weltimperialismus und nationale Regungen im späten Mittelalter*. Freiburg i. B. 1916,64 págs.
29. - *Literarisches Leben im alten und neuen Katalonien* a *Süddeutsche Monatshefte* (1917)439-443.
30. - *Wesen und Wandlungen der spanischen Politik. Deutschland und Spanien* (1918).
31. - *Acta Aragonensia*, III, Berlin und Leipzig 1922,584 págs. (Cfr. n. 17.)
32. - *Dante*. Eine Rede von H. F. Mit einem Nachwort an Dr. O. Miller, III. Münster i. W. 1922,31 págs.
33. - *Acta Concilii Constanciensis*, II, Münster 1923,770 págs.
34. - *Roma después de la muerte de Bonifacio VIII*, Madrid 1924. Comunicado por Mercedes Gaibrois de Ballesteros y anotado por H. F., *Bol. R. Acad. Hist.* 84(1924)351-56.
35. - *Selbstdarstellung*. Die Geschichtswissenschaft der Gegenwart in Selbstdarstellungen, herausgegeben von S. Steinberg (1925)91-128.
36. - *Relacions de l'Església i Catalunya en la segona meitat de l'Edat Mitjana* a *Analecta Sacra Tarraconensia* 1(1925) 295-300.
37. - *Neues über den hl. Vicente Ferrer* a *Römische Quartalschrift* 33(1925)150-158.
38. - *Aragonisch-sicilische Beziehungen zum bayerisch-pfälzischen Hause im 14. Jahrhundert* a *Zeitschrift für Geschichte des Oberrheins* 78(1926)499-514.
39. - *Die Seeschlacht am Kap Orlando (1299 Juli 4)*. Mit Benutzung des Nachlasses von Dr. H. E. Rohde a *Historische Zeitschrift* 134(1926)257-266.
40. - *Acta Concilii Constanciensis*, III, Münster 1926,672 págs.
41. - *Aus einem spanischen Tagebuche. Erinnerungen auf der Reise a Hochland*, XXV,1(1927-28)58-65.
42. - *Acta Concilii Constanciensis*, IV, Münster 1928,CIII-1024 p.
43. - *Spanische Forschungen der Görres-Gesellschaft*. I. Reihe: *Gesammelte Aufsätze zur spanischen Kulturgeschichte*. Herausgegeben in Verbindung mit K. Beyerle und G. Schreiber von H. Finke. I. Band, Münster 1928.
44. - *Drei spanische Publizisten aus den Anfängen des grossen Schismas: Matthäus Clementis, Nikolaus Eymerich, der*